

методичної діяльності включає в себе комплексне розв'язання ряду взаємопов'язаних завдань у межах певного дидактичного циклу: 1) педагогічне цілепокладання; 2) конструювання навчального або методичного матеріалу; 3) визначення методів і прийомів та пов'язаних з ними дій, що забезпечують досягнення мети; 4) визначення організаційних форм діяльності; 5) добір дидактичних методів або засобів, матеріалів або способів їх використання в навчальному процесі.

У процесі розв'язання цього завдання необхідно, щоб молодий учитель зосередив увагу на цілепокладанні, бо в навчально-виховному процесі мета завжди асоціюється з уявленням про очікуваний кінцевий результат цього проекту. Визначення педагогічної цілі являє собою вироблення уявлення про ті прогресивні зміни, яких прагне домогтися молодий педагог. Цілеутворення зіставляється з інноваційною діяльністю, у якій необхідно прогнозувати результат, а також шляхи й засоби, якими її можна досягти.

Оволодіння молодими вчителями навичками проективно-моделюючої діяльності є основоположним аспектом змісту методичної роботи закладу.

Найбільш ефективною формою навчання молодих спеціалістів проективно-моделюючої діяльності є участь їх у роботі творчих ініціативних груп і проблемних лабораторій. Молоді спеціалісти працюють у групах з досвідченими вчителями, набувають досвід. На виважену систему педагогічної діяльності досвідчених учителів із сукупністю взаємопов'язаних і взаємозумовлених компонентів навчання покладаються різноманітні наукові підходи, теорії, інновації, спроби молодих педагогів, відкритих до пошуку нових знань, до способів їх реалізації. Здійснюється якісне безперервне оновлення всіх функцій форм навчання через моделі-зразки, які розробляються творчими групами, відбувається зрощення традиційного й нового (інноваційного). Через моделювання активних методів навчання вчителями-початківцями набувається власний досвід, у них складається цілісне уявлення про системність педагогічної праці, формуються професійно значущі якості суб'єктів діяльності.

Зміст роботи у творчих групах і лабораторіях зумовлений необхідністю набуття вмінь будувати концептуальну модель особистісно орієнтованого навчання, що охоплює діагностику, прогнозування, розроблення й використання диференційованого різнорівневого дидактичного матеріалу, моніторинг, рефлексію, корекцію. Моделювання й відтворення власної діяльності зумовлює особливу педагогічну взаємодію, яка не зводиться до обміну зовнішніми діями, а впливає на внутрішні процеси молодих спеціалістів, формує мотиваційну зацікавленість.

Висновки даного дослідження. Тому усвідомлення молодим педагогом необхідності підвищення рівня власного професіоналізму в поєднанні з особистою зацікавленістю є важливою умовою їх готовності до інноваційної діяльності. Педагогічна спрямованість на інноваційну діяльність, переконання в її практичній значущості й можливість знаходити в ній власне задоволення позитивно впливають на ступінь готовності вчителя до використання інновацій у власній педагогічній діяльності. Зібрані дані дозволяють говорити про те, що цікавість учителя до методичної роботи позитивно впливає на його готовність до інноваційної діяльності. Пізнавальна цікавість, що супроводжує методичну роботу, стимулює активний пошук, дослідний підхід до вирішення методичних проблем, готовність до творчого, нестандартного розв'язання задач.

Література

1. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии / Владимир Павлович Беспалько. – М. : Педагогика, 1989. – 192 с.
2. Каган М. С. Философия культуры / Моисей Самойлович Каган. – СПб. : ТООТК «Петрополис», 1996. – 416 с.

Аннотация. В статье раскрываются сущность технологического подхода и его возможности в формировании готовности учителя к инновационной деятельности.

Ключевые слова: технологический подход, готовность к инновационной деятельности, технология, инновация.

Summary. The article reveals the essence of the technological approach and its possibilities in the formation of teacher readiness to innovate.

Key words: technological approach, a willingness to innovate, technology and innovation.

Надійшла до редколегії 21.07.2011 р.

УДК: 37.01.008:373.5.035:613

Воскобойнікова Г. Л.

КОМПОНЕНТНА СТРУКТУРА МЕДИКО-ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Анотація. Стаття присвячена актуальній науково-педагогічній проблемі удосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів шляхом упровадження компетентнісного підходу. Автором визначено структуру медико-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи сукупністю компонентів: аксіологічного; когнітивного, змістово-організаційного, технологічного, критеріально-моніторингово-оцінного, які мають відповідні критеріальні ознаки – якісні характеристики, за якими здійснюється оцінювання та діагностика сформованості медико-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі їх професійної підготовки.

Ключові слова: компетентнісний підхід, професійна підготовка, структурні компоненти, медико-валеологічна компетентність, аксіологічний компонент, когнітивний компонент, змістово-організаційний компонент, технологічний компонент, критеріально-моніторингово-оцінний компонент, майбутні учителі початкової школи.

Постановка проблеми. Одним із пріоритетних завдань освіти є виховання здорового покоління – майбутнього нашої держави. На сучасному етапі суспільство це завдання першочергово покладає на учителя, тому професійна підготовка педагогів нової генерації, які мають оптимальний рівень професійної компетентності для успішної педагогічної діяльності, спрямованої на вирішення завдань суспільства, є актуальною науково-педагогічною проблемою. Лише за умови набуття оптимального рівня фахової компетентності в процесі професійної підготовки та професійного розвитку сучасного педагога можливе досягнення достатнього ступеню суспільної корисності відповідно до його соціальної значущості.

Професійну підготовку педагога, здатного забезпечити всебічний розвиток людини як особистості і найвищої цінності суспільства, визначено Концепцією педагогічної освіти (1998 р.) як основне завдання педагогічної освіти в Україні.

Інноваційний розвиток освіти зумовлює реалізацію компетентнісної парадигми, яка якісно змінює всю систему освіти і систему вищої педагогічної освіти, оскільки забезпечує підвищення фахової компетентності сучасного вчителя, його успішну професійну діяльність відповідно до запитів і потреб суспільства.

Аналіз досліджень і публікацій. Притаманний сучасному розвитку цивілізації динамізм, нарощування її культурного потенціалу, посилення соціальної ролі особистості, інтелектуалізація праці, швидка зміна техніки і технологій – усе це ставить принципово нові вимоги до педагогічних працівників. Педагогічна діяльність дедалі більше стає сферою практичного людинознавства, однією з провідних умов розвитку особистості людини.

Учитель – безпосередня виробнича сила суспільства. Він виконує важливу соціальну функцію – духовно відтворює людину, отже, й суспільство. Це не тільки професія, покликання якої трансформувати знання, це висока місія творити особистість, утверджувати людину в людині. У наш час потрібна яскрава творча особистість учителя, який опанував досягнення науки про людину і закономірності її розвитку, нові педагогічні технології й мистецтво спілкування [7, 113].

Суспільні вимоги до особистості вчителя знайшли відображення ще в античній педагогіці. Видатний римський педагог Марк-Фабій Квінтіліан особливі вимоги висував до вчителя молодших класів, оскільки його помилки важко виправити [1, 567].

Професійна готовність майбутнього вчителя, на думку І. Зязюна, це сформованість особистісних якостей, високий рівень спеціальних і загальних знань, здатність вирішувати різні педагогічні завдання, керувати діяльністю дітей [3].

На сучасному етапі у вищих навчальних закладах організація педагогічного процесу, який забезпечує набуття майбутніми педагогами медичних та валеологічних знань, умінь і навичок ґрунтується на Концепції медичної освіти педагогічних працівників та Концепції валеологічної освіти педагогічних працівників, розробленій у 2001 році [4; 5].

На нашу думку, якісні зміни в системі освіти за останні десять років зумовлюють оновлення концепції інтегровано до впровадження компетентнісного підходу в систему професійної підготовки майбутніх педагогів.

Перед вищою школою сьогодні постає важливе завдання щодо підготовки майбутнього вчителя, який здатний не лише навчати й виховувати школярів, а й формувати їхню культуру здоров'я, тобто ціннісне ставлення до власного здоров'я. Необхідно готувати майбутніх учителів початкових класів до сумлінної ґрунтовної оздоровчої і профілактичної роботи з молодшими школярами [2, 7].

Вперше поняття «професійно-валеологічної компетентності», як складової професійної компетентності педагогів дошкільної освіти, що забезпечує належний рівень теоретичної і практичної підготовки, спрямованої на виховання у дошкільників здорового способу життя, введено В. Нестеренко. Структурними компонентами професійно-валеологічної компетентності, на думку науковця, є когнітивний компонент – база знань; операційний компонент – система дій, що забезпечують практичну реалізацію. Когнітивний компонент полягає в обізнаності педагогів із сучасними моделями здоров'я, ознаками його прояву і чинниками, що впливають на здоров'я, із сутністю здорового способу життя людини, його показниками та особливостями прояву, шляхами і засобами виховання навичок здорового способу життя. Операційний компонент виявляється в умінні визначати стан здоров'я дитини за ознаками його прояву, контролювати, коригувати та використовувати чинники, що впливають на здоров'я дитини, розробляти та упроваджувати форми і методи виховання у дитини навичок здорового способу життя [6, 63].

Дослідженню теоретико-методичних засад підготовки майбутніх учителів до формування здоров'язбережувальних навичок і вмінь у молодших школярів у навчально-виховній діяльності присвячені наукові праці Б. Долинського. Професійна готовність майбутнього вчителя до педагогічної діяльності, зазначає науковець, є досить складним полікомпонентним утворенням, яке передбачає систему знань, умінь і навичок, сформованих професійних здібностей, а також відповідних професійних якостей особистості педагога.

Під готовністю майбутніх учителів початкової школи до формування здоров'язбережувальних навичок і вмінь молодших школярів необхідно розуміти психофізіологічний стан майбутнього вчителя, що володіє теоретичними знаннями і практичними вміннями й навичками щодо організації та ефективного здійснення здоров'язбережувальної діяльності в початковій школі, спрямованої на формування здоров'язбережувальних навичок і вмінь у молодших школярів у навчально-виховному процесі.

У структурі готовності майбутніх учителів початкової школи до формування здоров'язбережувальних навичок і вмінь у молодших школярів доцільно виокремити мотиваційний, змістовий, технологічний, рефлексивний та здоров'язбережувальний компоненти [2, 99-101].

Метою є визначення компонентної структури медико-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Педагогічна компетентність визначається як динамічний феномен, що систематично змінюється – удосконалюється під впливом розвитку суспільства, підвищення якості професійної освіти та власної професійної діяльності учителя. Як професійна компетентність, вона включає комплекс ключових компетентностей, що забезпечують достатній фаховий рівень для здійснення професійної діяльності відповідно до запитів суспільства, конкурентоспроможності на ринку праці, самореалізації майбутніх фахівців у суспільстві. Отже, однією з ключових складових професійної компетентності учителя початкової школи має бути медико-валеологічна компетентність.

Медико-валеологічну компетентність майбутніх учителів початкової школи ми визначаємо сукупністю компонентів: аксіологічного; когнітивного, змістово-організаційного, технологічного, критеріально-моніторинго-оцінного. Визначені компоненти мають відповідні критеріальні ознаки, тобто якісні характеристики, на підґрунті яких здійснюється оцінювання тобто діагностика сформованості медико-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Аксіологічний або ціннісно-мотиваційний компонент визначається професійно-педагогічною спрямованістю майбутнього учителя початкової школи на педагогічну діяльність, яка забезпечує формування у молодших школярів усвідомленого ставлення до життя і здоров'я людини як до найвищих цінностей у суспільстві, відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих, становлення і розвиток здорової особистості в процесі навчання і виховання у початковій школі. Аксіологічний компонент включає мотивацію до набуття особистісно-професійних якостей майбутнього вчителя початкової школи, а саме: відповідальність (відповідальне ставлення до здоров'я молодших школярів і всіх учасників педагогічного процесу, сумлінне виконання своїх професійних обов'язків), ініціативність (здатність започатковувати і активізувати оздоровчу, профілактичну навчальну і виховну діяльність), наполегливість (мобілізація здібностей, всіх набутих професійних якостей на вирішення медико-валеологічних проблем), гуманність (усвідомлення власної ролі у формуванні і збереженні здоров'я молодших школярів, створенні здоров'язбережливого освітнього середовища), комунікативність (позитивне сприйняття і ставлення до учасників педагогічного процесу, емпатія, майстерність спілкування з дітьми і батьками), розкриває духовну сферу і творчий потенціал майбутнього учителя початкової школи. Формування означених особистісно-професійних якостей майбутнього учителя початкової школи реалізується через пізнавальну активність до вивчення медико-валеологічних проблем дітей молодшого шкільного віку, формування власного професійного світогляду на підґрунті медико-валеологічних і санологічних знань, особистої культури здоров'я та усвідомлення соціальної значущості своєї професійної діяльності для зміцнення і збереження здоров'я підростаючого покоління.

Когнітивний (інтелектуальний) включає інтегровану систему медико-валеологічних знань, саногенних знань про засоби і методи організації здорової життєдіяльності людини, особливостей формування і зміцнення здоров'я дітей молодшого шкільного віку, програмування валеологізації педагогічного процесу у початковій школі, становлення і розвиток педагогічної майстерності здійснення оздоровчо-профілактичної навчальної і виховної роботи з молодшими школярами, що забезпечують формування медико-валеологічної компетентності майбутнього учителя початкової школи.

Змістово-організаційний містить комплекс медико-валеологічних умінь і навичок, необхідних для успішної педагогічної діяльності, спрямованої на збереження і зміцнення здоров'я молодших школярів, організацію оздоровчої, профілактичної навчальної і виховної роботи у початковій школі, надання

невідкладної допомоги в загрозливих для життя і здоров'я станах дітям молодшого шкільного віку, ефективного вирішення медико-валеологічних проблем у життєвих ситуаціях.

Технологічний, або діяльнісно-практичний – уміння проектувати і здійснювати оздоровчу навчально-виховну роботу з молодшими школярами та їх батьками, володіти навичками ведення первинної профілактики захворювань в освітньому середовищі, застосовувати технології інтерактивного, особистісно орієнтованого навчання з урахуванням вікових особливостей інтелектуального і фізичного розвитку дітей молодшого шкільного віку, технології та методики здійснення валеодіагностики, валеомоніторингу та валеологічної корекції стану здоров'я учасників педагогічного процесу, сучасні технології навчання основ здоров'я у початковій школі.

Критеріально-моніторинго-оцінний компонент включає формування і розвиток здатності до моніторингу, аналізу та самооцінки власної фахової компетентності та її відповідності виконанню покладених суспільством професійних завдань, самоаналізу, самооцінки та саморегуляції в педагогічній діяльності, спрямованій на вирішення медико-валеологічних проблем формування, зміцнення і збереження здоров'я молодших школярів.

Висновки. Впровадження компетентнісного підходу в систему вищої педагогічної освіти в Україні забезпечує підвищення фахової компетентності сучасного вчителя, його здатності максимально виконати свою соціальну місію у сучасному суспільстві.

Виходячи з актуальності вирішення науково-педагогічної проблеми зміцнення і збереження здоров'я підростаючого покоління – майбутнього нашої держави, доходимо висновку, що медико-валеологічна компетентність є однією з ключових складових професійної компетенції майбутніх учителів початкової школи.

Структуру медико-валеологічної компетентності майбутнього учителя початкової школи ми визначаємо сукупністю компонентів: аксіологічного, когнітивного, змістово-організаційного, технологічного, критеріально-моніторингово-оцінного.

Визначена компонентна структура медико-валеологічної компетентності учителя початкової школи є підґрунтям для критеріального підходу діагностики рівня її сформованості, що є показником ефективності науково-методичної системи професійної підготовки майбутніх фахівців у вищому навчальному закладі, відповідності фахової підготовки для успішної педагогічної діяльності, спрямованої на формування, зміцнення і збереження здоров'я молодших школярів.

Перспективами подальших пошуків у напрямку досліджень є визначення і дослідження критеріїв та рівнів сформованості медико-валеологічної компетентності відповідно критеріального підходу, визначення ефективності системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, розробка і впровадження навчально-методичних комплексів медико-валеологічних дисциплін для дистанційного навчання та подальше удосконалення науково-методичної системи формування медико-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Література

1. Волкова Н.П. Педагогіка: навч. посіб., 3-тє вид., стер. /Н.П. Волкова, – К.: Академвидав, 2009. – 616 с.
2. Долинський Б.Т. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до формування здоров'язбережувальних навичок і вмінь у молодших школярів у навчально-виховній діяльності: монографія. / Б. Т. Долинський. – Одеса : Видавець М.П. Черкасов, 2010. –269с.
3. Зязюн І. А. Психолого-педагогічні проблеми професійної освіти / І. А. Зязюн. – К., 1994. –384с.
4. Концепція валеологічної освіти педагогічних працівників / Інформаційний вісник вищої освіти. –К.: НМЦВО,2001. –№6. – С.34-38.
5. Концепція медичної освіти педагогічних працівників / Інформаційний вісник вищої освіти. –К.: НМЦВО,2001. –№6. –С.39-40.
6. Нестеренко В. В. Підготовка майбутніх педагогів до виховання у дошкільників навичок здорового способу життя : дис. ... канд. Пед. Наук : 13.00.04. – Одеса, 2003. –267с.
7. Хомич Л. О. Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів: [монографія] / Л. О. Хомич. –К.: Магістр-S, 1998. –201с.

Анотація. Стаття посвячена актуальній науково-дослідницькій проблемі удосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів шляхом впровадження компетентнісного підходу. Автором визначена структура медико-валеологічної компетентності сукупністю компонентів: аксіологічного, когнітивного, змістово-організаційного, технологічного, критеріально-моніторингово-оцінного, які мають відповідні критеріальні ознаки – якісні характеристики, за якими здійснюється оцінка і діагностика рівня сформованості медико-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі їх професійної підготовки.

Ключові слова: компетентнісний підхід, професійна підготовка, структурні компоненти, медико-валеологічна компетентність, аксіологічний компонент, когнітивний компонент, змістово-організаційний компонент, технологічний компонент, критеріально-моніторингово-оцінний компонент, майбутній учитель початкової школи.

Summary. The Article is dedicated to actual research problem of the improvement of the training future teacher by introduction competention approach. The Author is determined structure physician-valeological competention collection

component: axiological, cognitive, profound-organizing, technological, criteria -monitoring-merit, which have a corresponding criteria signs – a qualitative features, on which is realized estimation and diagnostics level shaping physician-valeological competention future teachers of the grade school in process of the training.

Key words: *competention approach, professional training, components structure, physician- valeological competention, axiological component, cognitive component, profound-organizing component, technological component, criteria-monitoring-merit component, future teacher of the grade school.*

Надійшла до редколегії 12.08.2011 р.

УДК 378.781

Горбенко О. Б.

МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У СТРУКТУРІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. *У статті розкривається сутність музично-виконавської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. Універсальними в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців визначаються метод музично-теоретичного аналізу, метод художніх аналогій, метод художньо-творчих проєктів.*

Ключові слова: *музично-виконавська компетентність, художньо-інтерпретаційні вміння, комплексно-інтеграційна технологія, педагогічні умови, майбутні вчителі музики.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку освітянської думки значно актуалізується проблема професійної підготовки майбутніх учителів музики, які засобами мистецтва впливають на розвиток духовного світу підростаючого покоління, виявляють творчі здібності своїх вихованців, спрямовують розвиток їхніх особистісних якостей. У зв'язку з цим посилюються вимоги до фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, важливим компонентом якої є здатність самостійно набувати музично-виконавських компетенцій, визначати особистісні способи художньо-творчої самореалізації, володіти засобами художнього пізнання та самопізнання.

Успішність розв'язання цих питань залежить від сформованості музично-виконавської компетентності, яка в складній інтегративній структурі професійно-педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва є ключовою.

Мета статті: розкрити сутність музично-виконавської компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва, визначити універсальні методи формування досліджуваного феномену.

Розглядаючи поняття «компетентність» у контексті культурологічного підходу, науковці підкреслюють її орієнтацію на духовні потенції особистості. Основою їхнього формування є поєднання знань, навичок і вмінь з індивідуальним переживанням, емоційно-почуттєвим досвідом, зумовленого різноманітними життєвими ситуаціями (Л.Масол).

Освітні мистецькі компетенції умовно класифікуються на загальні (особисті й соціальні) і функціональні. Функціональні компетенції пов'язані з певною предметною (музичні, образотворчі, театральні, хореографічні тощо) і міжпредметною діяльністю.

Важливим є твердження науковців про те, що соціальні компетенції (комунікативні, соціально-практичні) формуються в процесі колективної творчої діяльності учнів, що має різні форми.

Слушним є твердження Л.Масол, котре повною мірою, на нашу думку, стосується й професіоналізму вчителя музичного мистецтва. Учена підкреслює важливість «авторської здатності» особистості, «спроможності виступити ініціатором мистецького задуму, реалізувати його у власній творчій діяльності, бути перформативним – оригінальним і виразним у її презентації» [3, 249].

Професійну компетентність майбутнього вчителя музики Г.Падалка визначає як системну, інтегративну якість, що передбачає здатність особистості до усвідомлення музики як явища суспільного життя, засвоєння основних її закономірностей, стилів і жанрів, до оволодіння засобами втілення художніх образів у виконавстві, до застосування музики в художньо-виховній роботі зі школярами. Знати мистецтво в розмаїтті його жанрів і стилів, підкреслює Г.Падалка, – означає мати великий запас естетичних вражень, великий досвід інтелектуально-емоційного усвідомлення образного змісту творів, володіти різнобарвною палітрою здатності до художніх роздумів і почуттів [7, 38].

О.Михайличенко відносить професійну компетентність учителя музики до внутрішніх структурних компонентів педагогічної майстерності, яку визначає як сукупність професійної компетентності, педагогічних здібностей та педагогічної техніки. Професійну компетентність викладача музичних дисциплін науковець визначає як «гармонійне поєднання його музичних знань, педагогічно спрямованої свідомості та психолого-педагогічного мислення» [4, 92].

Грунтуючись на висновках педагогів-науковців про те, що компетентність, насамперед, має діяльну характеристику, котра розкриває здатність фахівця здійснювати необхідні професійні дії, успішно реалізувати набуті знання, вміння і навички в практичній діяльності, ми визначаємо музично-виконавську компетентність як складну інтегративну особистісну якість майбутнього вчителя музики,